

ÇOCUKLARDA YARATICILIĞIN GELİŞİMİ

Prof. Dr. Mustafa Serdar KÖKSAL

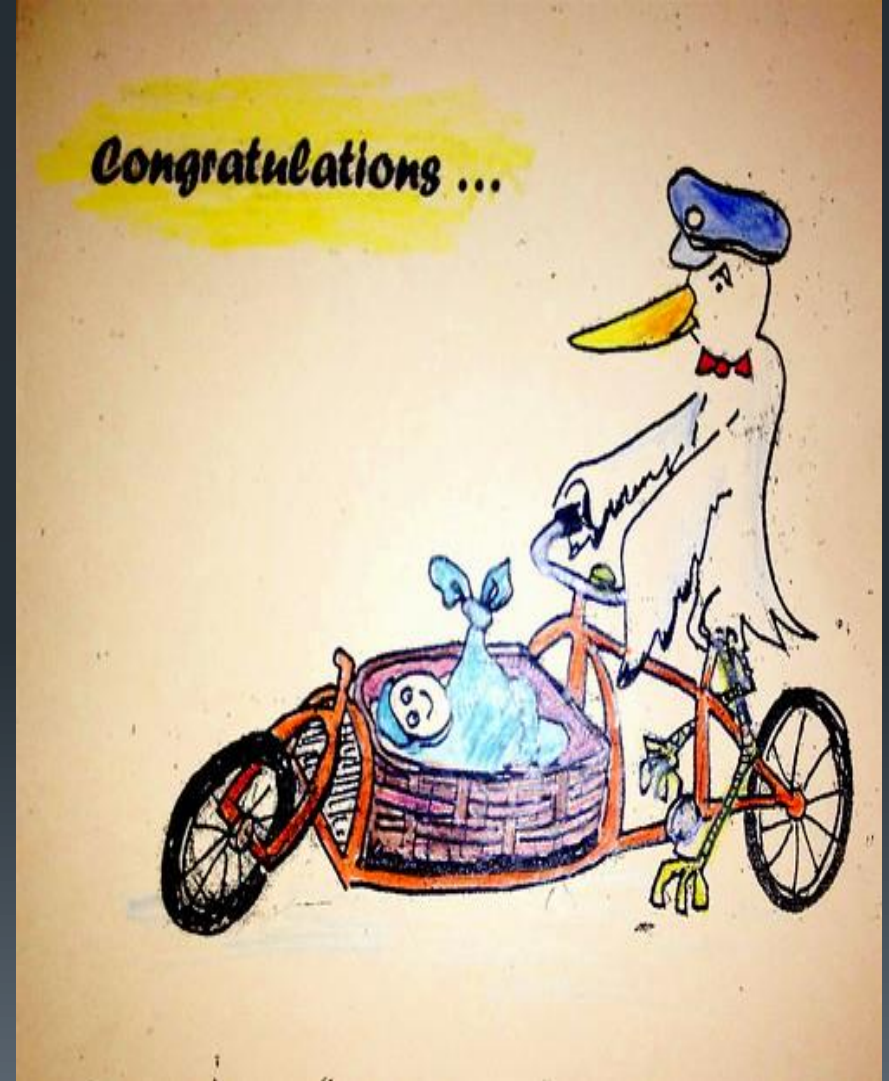
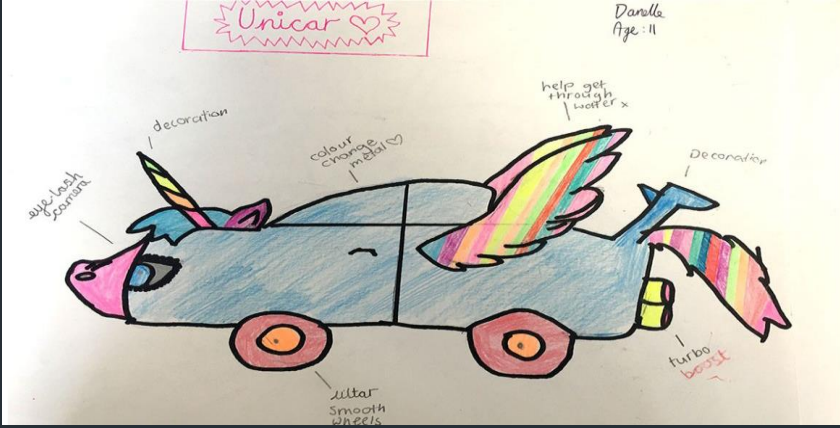
Hacettepe Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
E-mail: serdar.koksal@hacettepe.edu.tr

Erişkin Yaratıcılığı ve Çocuk Yaratıcılığı Farklı Mıdır?

- Erişkin yaratıcılığında orijinallik, uygunluk, değerli olma ve transfer edilebilirlik gibi kriterler öne çıkmaktadır. Bunlardan ilk ikisi olmazsa olmaz son ikisi ise yaratıcılığa katkı sağlayan iki kriterdir.
- Çocuk yaratıcılığında bir probleme çözüm olması (uygunluk) ve toplumsal olarak değerli olması kriterlerini kullanmak çok yerinde olmayacaktır. Orijinal ve farklı olma yeterli bir durumdur.

Çocuk Yaraticılığı

Orijinallik, uygunluk, toplumsal deęeri olma ve transfer edilebilirlik

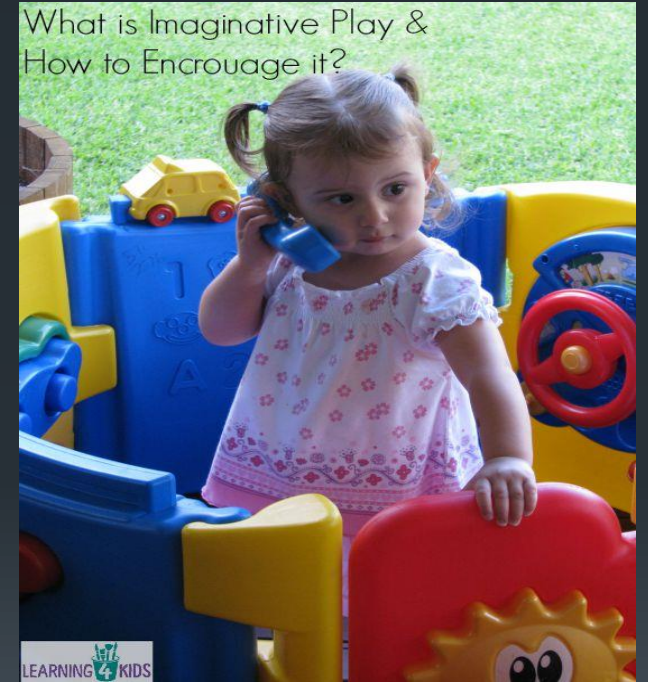
Erişkin Yaratıcılığı

Orijinallik, uygunluk,
toplumsal deęeri olma ve
transfer edilebilirlik

0-2 Yaş Arası Bebekler

- Hayal gücünün ilk yılda gelişimi ile birlikte, her şeyi deneyimleme ve kendi hayal gücü ile yorumlama durumu söz konusudur (Ligon, 1957).
- Özellikle merak ve deneyime açık olma, bu dönemdeki bebeklerin en önemli yaratıcılığı besleyen özellikleridir.
- Hayali kahramanlar ve objelere anlam verme süreçleri bu dönemin en önemli yaratıcılık faaliyetleri arasındadır.

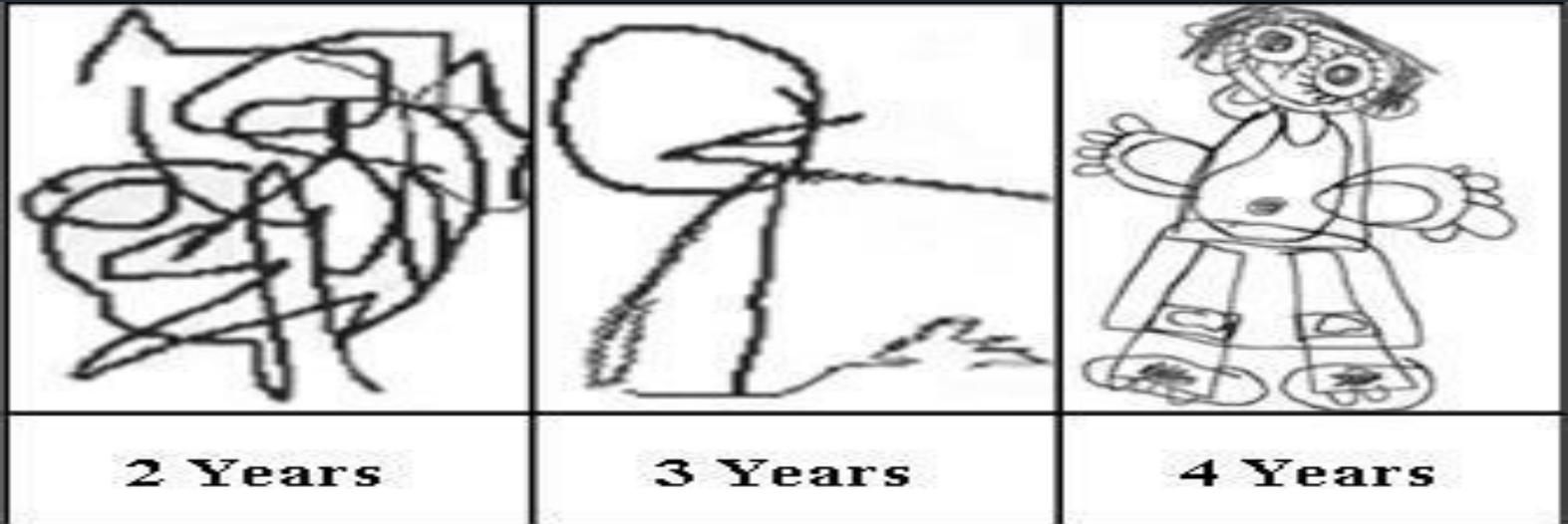
2-4 Yaş Arası Çocuklar

- Bu yaş grubunda hayal gücü ve deneyimlere açık olmaya ek olarak, bağımsızlık duygusu gelişmeye başlar.
- Merak artarak devam etmektedir.
- Keşfe yönelik çok soru sormaları da yaratıcılıklarını besleyen özelliklerindedir.
- Bu dönemde hayali oyun, sembolik düşünme ve sözel anlamlar gelişmeye başlamıştır. Bu özellikler yaratıcılığa detay katmak ve farklı olana yönelmek için destek sağlamaktadır.

2-4 Yaş Arası Çocuklar

- Özellikle bu dönemde «yaratma» kaygısı gözlenmemektedir.
- Yaptığından zevk alma ve kendini anlaşılır kılma ana amaçlarıdır.
- En önemli dezavantajlarından biri kısa dikkat süresidir:
- Sıklıkla yaptıkları etkinlikleri değiştirirler, bu durum yaratıcı sürece sınırlılık getirmektedir.
- Çizimle kendi ifade etmeleri daha anlaşılırdır.

5-6 Yaş Çocukları

- Özellikle beş yaşında bağımsız bir birey ve iletişimsel yönden aktif bir çocuk haline gelmektedirler.
- Beş yaşında yaratıcı faaliyet alanları genişler (hikaye anlatma, resim çizme, dramatize etme vb.) ve çocuklar bu alanlarda düşünce ve hayallerini uygulamaya koyabilmektedirler.

5-6 Yaş Çocukları

- Altı yaşlarında çocuklarda yaratıcılık için önkoşul olan becerilerin gelişmeye başladığı görülmektedir.
- Bu becerilerden «anlam çıkarma» ve «bağlantılar kurma» en önemli iki özelliğdir.
- Yaratıcılıkta hayal gücü ve gerçekçiliğin izlerinin görüldüğü bir dönem girilmektedir bu yaşlarda.

İlkokul-Ortaokul Dönemi Çocukları

- İlkokul dönemi çocuklarda daha kuralcı ve formal düşünmenin geliştiği gözlenmektedir. İlk üç yıl yaratıcılık düzeyinde belirli bir artış gözlenmektedir (Sak, 2014).
- 4 sınıfta ise belirgin bir düşüş gözlenmektedir. Fakat bu dönemin ardından «ırsak» düşünme becerisinin bariz bir şekilde gözlenmeye başlaması söz konusudur(Fauziah et al, 2020).
- Fakat baskın akademik eğitim ve olumsuz öğrenme çevresi, bu dönem çocuklarının yaratıcılığını engelleyen birer etmen haline gelmektedirler.

(1)

(2)

ÇOCUKLARDA YARATICILIK (Prodigy)

- Feldman (1991) bazı çocukların 10 yaşından önce farklı alanlardan erişkin yaratıcılığı performansı gösterebildiklerini rapor etmiştir (**PRODIGY**). Bu durum çocuklarda yaratıcılığın gelişim evrelerinin **uzunluğu ve kısalığının çocuktan çocuğa ve çevresel etkileşime** göre değiştiğini göstermektedir.
- Yaratıcılığın gelişimi de önkoşul zihinsel becerilere bağlı olsa da bireysel farklılıklar göstermektedir.

ÇOCUKLARDA YARATICILIK (Katlayıcı Etki)

- Çocuklarda yaratıcılığın gelişiminde genetik özellikler ve çevresel etkileşimlerin ilişkisi açıklanması gereken özel bir durumdur.
- Yaratıcılık konusunda iyi performans üreten (Örn; yaratıcı yazım) ve bunula ilgili iyi bir kalıtımsal altyapıya sahip olan bir çocuğa, bu konuda destek sağlayacak zengin bir çevrenin sağlanması tesadüf değildir.
- Kalıtsal yeteneklerle çevresel desteğin etkileşimi sonucu oluşan yaratıcılıktaki hızlı gelişime «**KATLAYICI ETKİ**» adı verilmektedir. Her gelişim daha zengin ve destekleyici bir çevrenin seçilmesine neden olacaktır (Sak, 2014).

ÇOCUKLARDA YARATICILIK (U Şekilli Gelişim)

- Çocuklarda yaratıcılığın değerlendirilmesinde en önemli yollardan biri çizimleri incelemektir. Çocukların çizimleri «U» şekilli bir yaratıcılık gelişimi gösterirler.
- Yani 7 yaşından önce daha estetik, orijinal ve farklı olanı yansıtan çizimler, 7 yaşından sonra, özellikle okul yıllarında gerçeklere odaklı ve kurallı çizimler yapmaktadırlar.
- Ergenlik sonrası, bu gerçek odaklı ve kurallı çizim sürecini aşanlar yeniden estetik ve orijinal çizmeye başlarlar (Gardner & Winner, 1982).

ÇOCUKLARDA YARATICILIK (Dördüncü Sınıf Düşüşü)

■ PROBLEM

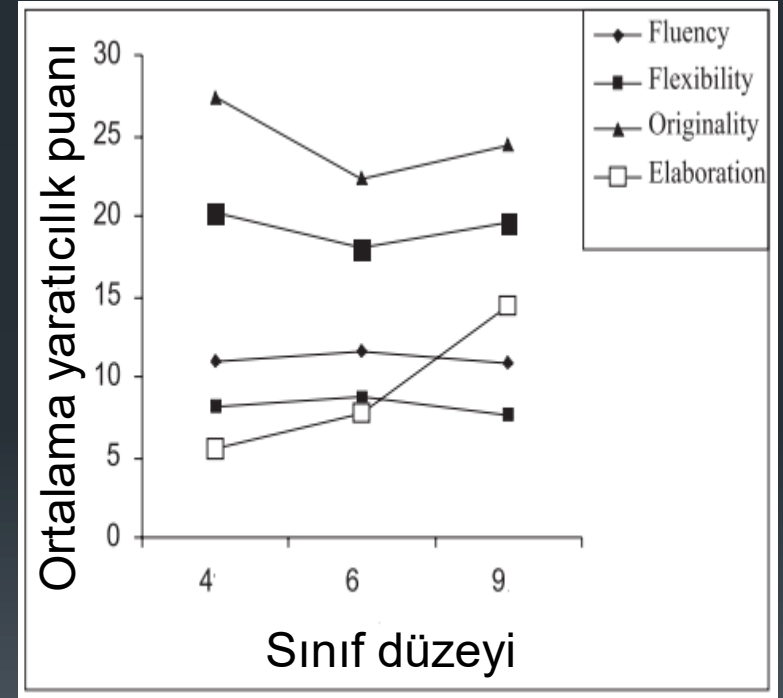
- Torrance (1968) ve Runco & Charles (1997), çocukların yaratıcılıklarında dördüncü sınıf düzeyinde çok bariz bir düşüşün olduğunu rapor etmişlerdir.
- Özellikle, akıcı, esnek, orijinal ve ayrıntıcı düşünmede gözlenen bir düşüş söz konusudur.

■ NEDENLER

- Öğretmeni tatmin edici cevaplara odaklanma,
- Okulda kural odaklı olma
- Akademik müfredatın ağırlaşması
- Hayallerden çok bilimsel gerçeklere ağırlık veren bir öğretim

ÇOCUKLARDA YARATICILIK (Dördüncü Sınıf Sonrası)

- Claxton, Pannels ve Rhoads (2005), dördüncü sınıftan sonra yaratıcılıkta nasıl bir değişim olduğunu merak etmişler ve 4. sınıf, 6. sınıf ve 9. sınıf olduklarında öğrencilerin yaratıcılık düzeylerini uzunlamasına karşılaştırmışlardır.
- Bulguları «ıraksak düşünme» düzeyinde yıllara bağlı bir değişimin olmadığını göstermiştir.
- Özellikle «detaycılık» açısından 6. sınıftan 9. sınıfa doğru anlamlı bir yükseliş olduğu belirlenmiştir.

YARATICI ÇOCUĞUN ÖZELLİKLERİ

- Oyunbaz bir düşünme şekli vardır.
- Hayal güçleri yüksektir.
- Tek göreve odaklıdır, çok güçlü bir hafıza ve çok karmaşık bir zihin bu çocuklarda daha az sıklıkla gözlenir.
- Güçlüklerden ve farklılıklardan çekinmezler.
- Akran baskısından etkilenmezler.
- Bağımsız düşünürler.
- Espri yetenekleri güçlüdür.
- Farklı olandan zevk alırlar.
- Doğaçlama yetenekleri vardır.

ÇOCUKLARDAN YARATICI CEVAPLAR

ÇOCUK CEVAPLARI

- Soru 1) Vücudunda bir şey değiştirecek olsan neyi değiştirirdin?
- Cevap) Köpek balığı ağzım olmasını isterdim
- Cevap) Sivri kulaklarım olmasını isterdim
- Cevap) Deniz kızı kuyruğum olmasını isterdim
- Cevap) Kanatlarım olsun isterdim

ERİŞKİN CEVAPLARI

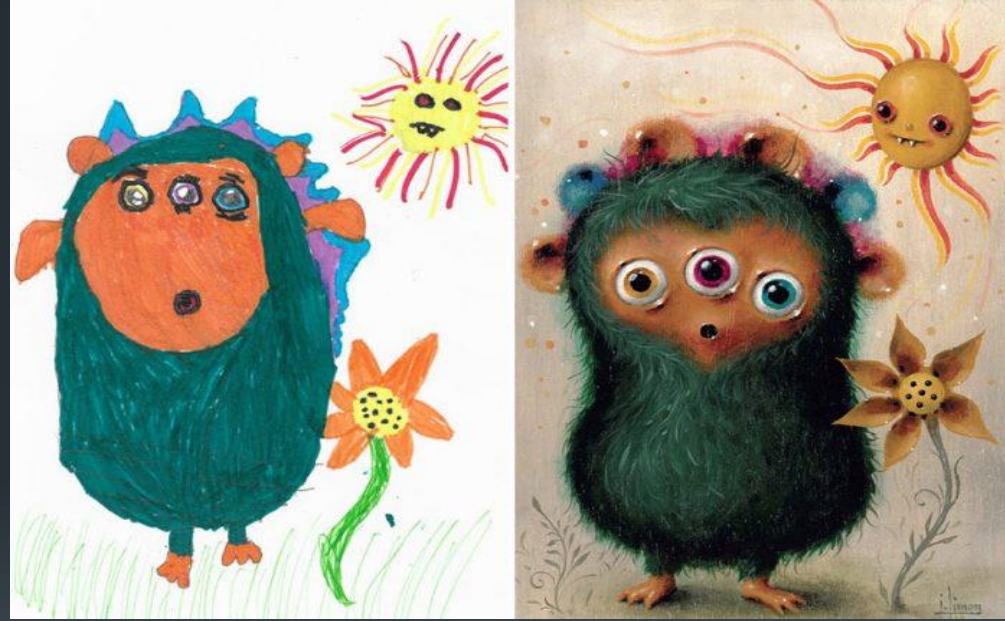
- Soru 1) Vücudunda bir şey değiştirecek olsan neyi değiştirirdin?
- Cevap) Alnımı değiştirmek isterdim
- Cevap) Cildimi değiştirmek isterdim
- Cevap) Boyumu uzatmak isterdim
- Cevap) Kulaklarım çok büyük, onları değiştirmek isterdim

<https://www.youtube.com/watch?v=Nq96-GdhOAU>

BİR CANAVAR ÇİZ PROJESİ

Bu projede ilkokul öğrencilerinin kendi canavarlarını çizmeleri istenmektedir. Sonrasında erişkin sanatçılar çocukların çizimlerine hayat veriyorlar.

themonsterproject.org

BİR CANAVAR ÇİZ PROJESİ

themonsterproject.org

BİR CANAVAR ÇİZ PROJESİ

themonsterproject.org

BİR CANAVAR ÇİZ PROJESİ

themonsterproject.org

BİR CANAVAR ÇİZ PROJESİ

themonsterproject.org

TEŞEKKÜRLER

